

Anaximandros

Ἄναξίμανδρος

Testimonia DK 12 A, C

Překlad a revize textu je jedním z výstupů předsokratovského semináře na Katedře filosofie a dějin přírodních věd PřF UK – Vojtěch Hladký, Zdeněk Kratochvíl, Radim Kočandrlé – a je součástí projektu *Raná řecká filosofie a přírodověda*, GAČR 401/07/0516.

A 1 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* II,1–2 Marcovich

(1) Anaximandros, syn Praxiadův, pocházel z Miletu. Za počátek a prvek prohlásil bezmezno, aniž by je určil jako vzduch, vodu nebo něco jiného; části se proměňují, avšak celek je neproměnný. Uprostřed leží Země, která zaujímá střed a má tvar koule. Měsíc nesvítí opravdu, je osvětlován Sluncem. Rovněž [řekl, že] Slunce není menší než Země a je nejčistší oheň. Jako první vynalezl gnómón¹ a vztyčil jej na místech zachycujících stín, v Lakedaimónu, jak praví Favorínos v *Rozmanitých příbězích* (fr. 27); [gnómón] ukazoval slunovraty a rovnodennosti. [Anaximandros] rovněž sestrojil [sluneční] hodiny.

(1) Ἄναξίμανδρος Πραξιάδου Μιλήσιος. οὗτος ἔφασκεν ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τὸ ἄπειρον, οὐ διορίζων ἀέρα ἢ ὕδωρ ἢ ἄλλο τι. καὶ τὰ μὲν μέρη μεταβάλλειν, τὸ δὲ πᾶν ἀμετάβλητον εἶναι. μέσῃν τε τὴν γῆν κεῖσθαι κέντρον τάξιν ἐπέχουσιν, οὐσαν σφαιροειδῆ τὴν τε σελήνην ψευδοφαῖν καὶ ἀπὸ ἡλίου φωτίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸν ἥλιον οὐκ ἐλάττονα τῆς γῆς καὶ καθαρώτατον πῦρ. εὗρεν δὲ καὶ γνώμονα πρῶτος καὶ ἔστησεν ἐπὶ τῶν σκιοθήρων ἐν Λακεδαίμονι, καθὰ φησι Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (fr. 27; FHG III,581), τροπὰς τε καὶ ἰσημερίας σημαίνοντα καὶ ὠροσκοπεῖα κατεσκεύασε.

(2) Jako první nakreslil obrys země a moře a sestrojil také sféru.²

Ze svých názorů utvořil heslovitý výklad, který se dostal do rukou Apollodórovi z Athén. Ten také v *Chronologii* vypráví, že Anaximandrovi bylo v druhém roce 58. olympiády³ 64 let a že pak zanedlouho zemřel. {Jeho mužný věk byl skoro přesně za Polykrata, tyrana na Samu.}

¹ Kolmá tyč sloužící k měření slunečního stínu, který vrhá.

² Asi model nebeských kruhů.

³ Roku 547 nebo 546 před n. l.

Říká se, že když zpíval, děti se mu smály; když se to dozvěděl, tak prý řekl: „Kvůli dětem tedy musíme lépe zpívat.”

Byl ještě jiný Anaximandros, historik a také Mílét'an, který psal iónským dialektem.⁴

(2) καὶ γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον πρῶτος ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ σφαιῖραν κατεσκεύασε.

τῶν δὲ ἀρεσκόντων αὐτῶι πεποιήται κεφαλαιώδη τὴν ἔκθεσιν, ἣι που περιέτυχεν καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Ἀθηναῖος· ὃς καὶ φησιν αὐτὸν ἐν τοῖς Χρονικοῖς (F GrHist. 244 F 29; II, 1028) τῶι δευτέρῳ ἔτει τῆς πεντηκοστῆς ὀγδῶς Ὀλυμπιάδος ἐτῶν εἶναι ἐξήκοντα τεττάρων καὶ μετ' ὀλίγον τελευτῆσαι. {ἀκμάσαντά πη μάλιστα κατὰ Πολυκράτη τὸν Σάμου τύραννον.}

τούτου φασὶν αἰδοντος καταγελάσαι τὰ παιδάρια, τὸν δὲ μαθόντα φάναι βέλτιον οὔν ἡμῖν αἰστέον διὰ τὰ παιδάρια'.

γένονε δὲ καὶ ἄλλος Ἀναξίμανδρος ἱστορικός καὶ αὐτὸς Μιλήσιος τῆι Ἰάδι γεγραφώς (58 C 6).

Viz Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* I,13:

Filosofie má od počátku dvě větve: jednu od Anaximandra, druhou od Pýthagory. Anaximandros byl posluchačem Thalétovým; Pýthagoru uvedl do filosofie Ferekýdés. První větve se nazývala iónskou, protože do ní Anaximandra uvedl Thalés, původem Ión, byl totiž z Mílétu. Druhá se nazývala italskou po Pýthagorovi, protože ji nejvíce pěstoval v Itálii.

Φιλοσοφίας δὲ δύο γεγόνασιν ἀρχαί, ἣ τε ἀπὸ Ἀναξιμάνδρου καὶ ἣ ἀπὸ Πυθαγόρου· τοῦ μὲν Θαλοῦ διακηκότος, Πυθαγόρου δὲ Φερεκύδης καθηγήσατο. καὶ ἐκαλεῖτο ἣ μὲν Ἰωνική, ὅτι Θαλῆς Ἰων ὤν, Μιλήσιος γάρ, καθηγήσατο Ἀναξιμάνδρου· ἣ δὲ Ἰταλικὴ ἀπὸ Πυθαγόρου, ὅτι τὰ πλεῖστα κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐφιλοσόφησεν.

Viz také Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* I,122:

Nyní je třeba promluvit o filosofech, a to tak, že nejprve začneme od filosofie iónské, kterou ukázal Thalés, učitel Anaximandrův.

καὶ πρῶτόν γε ἀρκτέον ἀπὸ τῆς Ἰωνικῆς φιλοσοφίας, ἥς καθηγήσατο Θαλῆς, οὗ διήκουσεν Ἀναξίμανδρος.

A 2 = *Súda*, s. v. Anaximandros = *Alfa* 1986,1–6

⁴ Viz DK 58 C 6.

Anaximandros, syn Praxiadův, Míléťan, filosof; příbuzný, žák a nástupce Thalétův. První objevil rovnodennost, slunovraty a hodiny i to, že Země leží v úplném středu [světa]. Zavedl gnómón a vůbec ukázal základy geometrie. Napsal: *O přírodě*, *Obvod Země*,⁵ *O stálicích*, *Sféra*, a některé jiné spisy.

Ἄναξιμανδρος Πραξιάδου Μιλήσιος φιλόσοφος συγγενῆς καὶ μαθητῆς καὶ διάδοχος Θάλητος. πρῶτος δὲ ἰσημερίαν εὔρε καὶ τροπὰς καὶ ὠρολογεῖα, καὶ τὴν γῆν ἐν μεσαιτάτῳ κεῖσθαι. γνώμονά τε εἰσήγαγε καὶ ὅλως γεωμετρίας ὑποτύπωσιν ἔδειξεν. ἔγραψε Περὶ φύσεως, Γῆς περίοδον καὶ Περὶ τῶν ἀπλανῶν καὶ Σφαῖραν καὶ ἄλλα τινά.

A 3 = Ailiános, *Varia historia* III,17

Anaximandros vedl kolonizační výpravu Míléťanů do Apollónie.

καὶ Ἄναξιμανδρος δὲ ἠγήσατο τῆς ἐς Ἀπολλωνίαν ἐκ Μιλήτου ἀποικίας.

A 4 = Eusebios, *Praeparatio evangelica* X,14,11

Thalétovým posluchačem byl Anaximandros, syn Praxiadův, rodem také Míléťan. Jako první sestrojil gnómóny k rozpoznání obrátů Slunce, času, ročních období a rovnodennosti.

Θαλοῦ δὲ γίνεται ἀκουστῆς Ἄναξιμανδρος, Πραξιάδου μὲν παῖς, γένος δὲ καὶ αὐτὸς Μιλήσιος. οὗτος πρῶτος γνώμονας κατεσκεύασε πρὸς διάγνωσιν τροπῶν τε ἡλίου καὶ χρόνων καὶ ὠρῶν καὶ ἰσημερίας.

Viz Hérodotos, *Historiae* II,109:

Sluneční hodiny, gnómón a 12 dílů dne Řekové poznali od Babylóňanů.

πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα καὶ τὰ δωδέκα μέρηα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες.

A 5 = Plinius, *Naturalis historia* II,31

⁵ Podle významu nejspíš: *Mapa Země*.

Říká se, že Anaximandros z Mílétu v 58. olympiádě⁶ jako první pochopil sklon zodiaku; to znamená, že otevřel dveře [zkoumání] k věcem. Znamení v něm pak Kleostratos, a jako první Berana a Střelce,⁷ sféru samotnou již mnohem dříve Atlás.

obliquitatem eius [zodiaci] intellexisse, hoc est rerum foris aperuisse, Anaximander Milesius traditur primus olympiade quinquagesima octava, signa deinde in eo Cleostratus, et prima arietis ac sagittari (6 B 2), sphaeram ipsam ante multo Atlas.

A 5a = Cicero, *De divinatione* I,50,112

Fyzik Anaximandros upozornil Lakedaimonské, aby opustili město a spali ozbrojeni v krajině, protože hrozí zemětřesení. Bylo to tehdy, když bylo celé město zničeno, a když se z hory Táygetu odlomil vrcholek jako zád lodi.

ab Anaximandro physico moniti Lacedaemonii sunt, ut urbem et tecta linquerent armatique in agro excubarent, quod terrae motus instaret, tum cum et urbs tota corruit et monte Taygeto extrema montis quasi puppis avolsa est.

A 6/1 = Agathémeros, *Geographiae informatio* I,1

Anaximandros z Mílétu, posluchač Thalétův, se jako první odvážil nakreslit obydlený svět na desku. Po něm pak tento nákres zpřesnil Hekataios z Mílétu, muž velmi zcestovalý, takže se to stalo předmětem obdivu.

Ἄναξιμανδρος ὁ Μιλήσιος ἀκουστῆς Θαλέω πρῶτος ἐτόλμησε τὴν οἰκουμένην ἐν πίνακι γράψαι μεθ' ὃν Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος ἀνὴρ πολυπλανῆς διηκρίβωσεν, ὥστε θαυμασθῆναι τὸ πρῶγμα.

A 6/2 = Strabón, *Geographica* I,1,11; p. 7 Casaubon

Eratosthenés tvrdí, že dva první [zeměpisci] po Homérovi byli Anaximandros, známý a spoluobčan Thalétův, a Hekataios z Mílétu. Anaximandros prý jako první vydal zeměpisnou mapu a Hekataios odkázal nákres, o kterém se díky jeho dalším spisům věřilo, že pochází od Anaximandra.

⁶ Roku 548 až 545 před n. l.

... τοὺς πρώτους μεθ' Ὀμηρον δύο φησὶν Ἐρατοσθένης, Ἀναξίμανδρον τε Θαλοῦ γεγονότα γνώριμον καὶ πολίτην καὶ Ἑκαταῖον τὸν Μιλήσιον τὸν μὲν οὖν ἐκδοῦναι πρῶτον γεωγραφικὸν πίνακα, τὸν δὲ Ἑκαταῖον καταλιπεῖν γράμμα πιστούμενον ἐκείνου εἶναι ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ γραφῆς.

Viz Hérodotos, *Historiae* IV,36:

Směji se však, když vidím, že již mnozí nakreslili obvod Země a nikdo [z nich] to rozumně nevyložil. Malují, jak Ókeanos obtéká dokola Zemi, která je kulatá jako podle kružítka, a Asii dělají stejně velkou jako Evropu.

Γελῶ δὲ ὀρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη καὶ οὐδένα νόον ἐχόντως ἐξηγησάμενον, οἱ Ὀκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ τὴν γῆν, ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου, καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιεῦνται ἴσην.

A 7 = Themistios, *Oratio* 36; 317c

Anaximandros se jako první z Řeků, o kterých víme, odvážil vydat psaný výklad o přírodě.

ἐθάρρησε πρῶτος ὢν ἴσμεν Ἑλλήνων λόγον ἐξενεγκεῖν περὶ φύσεως συγγεγραμμένον.

A 8 = Diogenés Laertios, *Vitae philosophorum* VIII,70

Když Diodóros z Efesu píše o Anaximandrovi, říká, že s ním Empedoklés soupeřil, když pěstoval tragický patos a oblékal si slavnostní roucho.

Διόδωρος δ' ὁ Ἐφέσιος περὶ Ἀναξιμάνδρου γράφων φησὶν, ὅτι τοῦτον ἐζηλώκει τραγικὸν ἀσκῶν τῦφον καὶ σεμνὴν ἀναλαβῶν ἐσθῆτα.

A 9/1 = Simplikios, *In Physica* 24,13

⁷ Viz Kleostratos B 2.

Mezi ty, kteří mluvili o [počátku] jakožto o jednu, jako o pohyblivém a bezmezném,⁸ patří Anaximandros z Miletu, syn Praxiadův, žák a nástupce Thalétův. Za počátek a prvek toho, co je, prohlásil bezmezo. Jako první dal počátku toto jméno. Říká, že počátkem není ani voda, ani žádný z takzvaných prvků, nýbrž jakási jiná přirozenost, která je bezmezná, z níž vznikají všechna nebesa⁹ a světy¹⁰ v nich. (B 1) Z těch pak je jsoucím věcem vznik, do toho nastává i zánik, podle nutnosti; navzájem si totiž platí trest a pokutu za [svě] bezpráví, podle řádu času.¹¹ Takto to říká slovy dosti básnickými.

Je zřejmé, že když pozoroval vzájemnou proměnu čtyř prvků, neuznal za podklad [ani] jeden z nich, ale něco jiného mimo ně. Podle něj vznik není působen proměnou prvku, ale oddělováním protikladů skrze věčný pohyb. Proto jej Aristotelés zařadil k těm kolem Anaxagory.

τῶν δὲ ἓν καὶ κινούμενον καὶ ἄπειρον λεγόντων Ἄναξιμανδρος μὲν Πραξιιάδου Μιλήσιος Θαλοῦ γενόμενος διάδοχος καὶ μαθητῆς ἀρχὴν τε καὶ στοιχεῖον εἴρηκε τῶν ὄντων τὸ ἄπειρον, πρῶτος τοῦτο τοῦνομα κομίσας τῆς ἀρχῆς. λέγει δ' αὐτὴν μήτε ὕδωρ μήτε ἄλλο τι τῶν καλουμένων εἶναι στοιχείων, ἀλλ' ἑτέραν τινὰ φύσιν ἄπειρον, ἐξ ἧς ἅπαντας γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς κόσμους· (B 1) ἐξ ὧν δὲ ἡ γένεσις ἐστὶ τοῖς οὖσι, καὶ τὴν φθορὰν εἰς ταῦτα γίνεσθαι κατὰ τὸ χρεῶν· δίδοναι γὰρ αὐτὰ δίκην καὶ τίσιν ἀλλήλοις τῆς ἀδικίας κατὰ τὴν τοῦ χρόνου τάξιν, ποιητικωτέροις οὕτως ὀνόμασιν αὐτὰ λέγων.

δηλον δὲ ὅτι τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν τῶν τεττάρων στοιχείων οὗτος θεασάμενος οὐκ ἤξιώσεν ἓν τι τούτων ὑποκείμενον ποιῆσαι, ἀλλὰ τι ἄλλο παρὰ ταῦτα· οὗτος δὲ οὐκ ἀλλοιούμενου τοῦ στοιχείου τὴν γένεσιν ποιεῖ, ἀλλ' ἀποκρινόμενων τῶν ἐναντίων διὰ τῆς αἰδίου κινήσεως. διὸ καὶ τοῖς περὶ Ἄναξαγόραν τοῦτον ὁ Ἄριστοτέλης συνέταξεν.

A 9/2 = Simplicios, *In Physica* 150,22–24

Anaximandros praví, že protiklady jsou v podkladu, který je neomezeným tělem, a vydělují se z něj. Jako první nazval podklad počátkem. Protiklady pak jsou: teplé, chladné; suché, vlhké; a ostatní.

⁸ Viz Thalés A 13.

⁹ *Úranoi* – nebesa, oblohy, světy?

¹⁰ *Kosmoi* – Světy, uspořádání, prvky?

¹¹ Verze překladu B 1: Z jakých věcí pak jsou věci mají svůj vznik, do těch nastává i zánik, podle nutnosti, navzájem si totiž udělují právo i odplatu za [svě] bezpráví, podle řádu času.

ἐνούσας γὰρ τὰς ἐναντιότητας ἐν τῷ ὑποκειμένῳ, ἀπείρω ὄντι σώματι, ἐκκρίνεσθαι φησιν Ἄναξιμανδρος, πρῶτος αὐτὸς ἀρχὴν ὀνομάσας τὸ ὑποκείμενον. ἐναντιότητες δὲ εἰσι θερμὸν ψυχρὸν ξηρὸν ὑγρὸν καὶ τὰ ἄλλα.

A 9 /3 = Aristotelés, *In Physica* I,4; 187a20 (viz A 16 /2)

Další tvrdí, že protiklady se vydělují z jedna, v němž jsou, jak tvrdí Anaximandros a ti, kdo říkají, že je jedno a mnohé, jako Empedoklés a Anaxagorás. I podle nich se totiž všechno ostatní vyděluje ze směsi.

οἱ δ' ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐνούσας τὰς ἐναντιότητας ἐκκρίνεσθαι, ὥσπερ Ἄναξιμανδρός φησι καὶ ὅσοι δ' ἐν καὶ πολλά φασιν εἶναι, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἄναξαγόρας· ἐκ τοῦ μείγματος γὰρ καὶ οὗτοι ἐκκρίνουσι τὰ ἄλλα.

A 9a = Simplikios, *In Physica* 154,14

Theofrastos dává dohromady Anaxagoru a Anaximandra a vykládá to, co říká Anaxagorás, způsobem, že je to možné [pochopit] tak, že podklad je jedna přirozenost. V *Dějínách názorů badatelů o přírodě* píše toto:¹²

„Když to tedy vezmeme takto, zdálo by se, že podle [Anaxagory] jsou látkové počátky bezmezné, jak bylo řečeno, a příčina pohybu a vzniku je jedna. Kdyby se však někdo domníval, že směs všech věcí je jedna přirozenost, která je neomezená jak co do tvaru i co do velikosti, což by se zdálo, že chce říci, pak musí tvrdit, že jsou dva počátky: přirozenost bezmezna a mysl; takže se zcela zdá, že předpokládá tělesné prvky stejným způsobem jako Anaximandros.“

καὶ Θεόφραστος δὲ τὸν Ἄναξαγόραν εἰς τὸν Ἄναξιμανδρον συνωθῶν καὶ οὕτως ἐκλαμβάνει τὰ ὑπὸ Ἄναξαγόρου λεγόμενα, ὡς δύνασθαι μίαν αὐτὸν φύσιν λέγειν τὸ ὑποκείμενον· γράφει δὲ οὕτως ἐν τῇ Φυσικῇ ἱστορίαι·
 ὁὕτω μὲν οὖν λαμβανόντων δόξειεν ἂν ποιεῖν τὰς μὲν ὑλικὰς ἀρχὰς ἀπείρους, ὥσπερ εἴρηται, τὴν δὲ τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως αἰτίαν μίαν. εἰ δὲ τις τὴν μίξιν τῶν ἀπάντων ὑπολάβοι μίαν εἶναι φύσιν ἀόριστον καὶ κατ' εἶδος καὶ κατὰ μέγεθος, ὅπερ ἂν δόξειε βούλεσθαι λέγειν, συμβαίνει δύο τὰς ἀρχὰς αὐτῷ λέγειν τὴν τε τοῦ ἀπείρου φύσιν καὶ τὸν νοῦν, ὥστε πάντως φαίνεται τὰ σωματικὰ στοιχεῖα παραπλησίως ποιῶν Ἄναξιμάνδρωι.'

¹² Theofrastos, *Physicorum opiniones* fr. 4; *Doxographi Graeci* p. 479.

Viz též citát jako část zlomku Anaxagorás A 41, i když z jiného místa Simplikiova textu: *In Physica* 27,11–23.

A 10 = Pseudo-Plútarchos, *Stromata* 2, fr. 179.9–30 Sandbach, v: Eusebios, *Paeparatio evangelica* I,8,1–2

Thalés byl prý první, kdo předpokládal, že počátkem veškerenstva je voda, neboť z ní všechno je a do ní se navrací.

Θάλητα πρῶτον πάντων φασὶν ἀρχὴν τῶν ὄλων ὑποστήσασθαι τὸ ὕδωρ· ἐξ αὐτοῦ γὰρ εἶναι τὰ πάντα καὶ εἰς αὐτὸ χωρεῖν.

Po Thalétovi tvrdil jeho druh Anaximandros, že bezmezné je příčinou vznikání a zanikání veškerenstva. Práví, že z něj se odloučila nebesa¹³ a vůbec veškerá světová uspořádání,¹⁴ jež jsou bezmezná.

μεθ' ὃν Ἀναξίμανδρον Θάλητος ἑταῖρον γενόμενον τὸ ἄπειρον φάναι τὴν πᾶσαν αἰτίαν ἔχειν τῆς τοῦ παντός γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς, ἐξ οὗ δὴ φησι τοὺς τε οὐρανοὺς ἀποκεκρίσθαι καὶ καθόλου τοὺς ἅπαντας ἀπείρους ὄντας κόσμους.

Dále řekl, že zánik a tím spíše vznik se děje z bezmezného aiónu,¹⁵ protože se všechna tato [uspořádání] navracejí.

ἀπεφήνατο δὲ τὴν φθορὰν γίνεσθαι καὶ πολὺ πρότερον τὴν γένεσιν ἐξ ἀπείρου αἰῶνος ἀνακυκλουμένων πάντων αὐτῶν.

Řekl také, že Země je podoby válcové, a že její hloubka je třetinou její šířky.

ὑπάρχειν δὲ φησι τῷ μὲν σχήματι τὴν γῆν κυλινδροειδῆ, ἔχειν δὲ τοσοῦτον βάθος ὅσον ἂν εἴη τρίτον πρὸς τὸ πλάτος.

Říká pak, že **to, co plodí**, se při vzniku tohoto světa odloučilo z věčného tepla a chladu, a z něj vyrostla kolem vzduchu, který je okolo Země, jakási planoucí sféra, **jako kůra kolem stromu**.¹⁶ φησι δὲ τὸ ἐκ τοῦ αἰδίου γόνιμον θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ κατὰ τὴν γένεσιν τοῦδε τοῦ κόσμου ἀποκριθῆναι καὶ τινα ἐκ τούτου φλογὸς σφαῖραν περιφυῆναι τῷ περὶ τὴν γῆν ἀέρι ὡς τῷ δένδρῳι φλοιόν·

¹³ *Úranoi* – nebesa, oblohy, světy?

¹⁴ *Kosmoi* – Světy, uspořádání, prvky?

¹⁵ *Ex apeirú aiónos* – z bezmezného aiónu, života, věku?

¹⁶ V tomto a v následujícím odstavci považujeme některá slova za původní Anaximandrové výrazy, které nejsou součástí žádného zlomku B, proto je značíme tučně.

Verze překladu tohoto odstavce:

Říká pak, že **to, co rodí** teplo a chlad, se při vzniku tohoto světa odloučilo z toho, co trvá, a z něj vyrostla kolem vzduchu, který je okolo země, jakási planoucí sféra, **jako kůra kolem stromu**.

Když se tato sféra odlámala a uzavřela do jakýchsi kruhů, ustavilo se Slunce, Měsíc a hvězdy.

ἦστινος ἀπορραγείσης καὶ εἰς τινὰς ἀποκλεισθείσης κύκλους ὑποστῆναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας.

Kromě toho říká, že člověk se původně zrodil z živočichů jiného druhu, protože ostatní živočichové se brzy sami živí, pouze člověk potřebuje být velmi dlouho kojen. Proto by se neudržel při životě, kdyby takový byl už od počátku.

ἔτι φησίν, ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐξ ἀλλοειδῶν ζώων ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη, ἐκ τοῦ τὰ μὲν ἄλλα δι' ἑαυτῶν ταχὺ νέμεσθαι, μόνον δὲ τὸν ἄνθρωπον πολυχρονίου δεῖσθαι τιθηνήσεως· διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἂν ποτε τοιοῦτον ὄντα διασωθῆναι. ἂν ποτε τοιοῦτον ὄντα διασωθῆναι.

Toto jsou názory Anaximandrovy.

ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἄναξιμανδρος.

A 11 = Hippolytos, *Refutatio* I,6,1–7 Marcovich

(1) Thalétovým posluchačem byl pak právě Anaximandros. Anaximandros, syn Praxiadův, Milet'an.

Za počátek jsoucích věcí prohlásil jakousi přirozenost bezmezna, ze které vznikají nebesa a kosmy v nich. Tato přirozenost je prý (B 2) trvalá a nestárnoucí a obklopuje všechny kosmy. Mluví také o čase jakožto o vymezeném vzniku jsoucích věcí, tak jejich zániku.

(1) Θαλοῦ τοίνυν Ἄναξιμανδρος γίνεται ἀκροατής. Ἄναξιμανδρος Πραξιάδου Μιλήσιος·

οὗτος ἀρχὴν ἔφη τῶν ὄντων φύσιν τινὰ τοῦ ἀπείρου, ἐξ ἧς γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς κόσμους. ταύτην δ' (B 2) αἰδίον εἶναι καὶ ἀγήρω, ἣν καὶ πάντα περιέχειν τοὺς κόσμους.

λέγει δὲ [καὶ] χρόνον ὡς ὠρισμένης τῆς γενέσεως τοῖς οὔσι καὶ τῆς φθορᾶς.

(2) Anaximandros tedy řekl, že apeiron je počátkem a prvkem jsoucích věcí, když jako první nazval počátek tímto jménem. Jemu je vlastní trvalý pohyb, během něhož dochází k tomu, že vznikají nebesa.

(2) οὗτος μὲν οὖν ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον εἶρηκεν τῶν ὄντων τὸ ἄπειρον, πρῶτος τοῦνομα καλέσας τῆς ἀρχῆς. πρὸς δὲ τούτῳ κίνησιν αἰδίων εἶναι, ἐν ἧι συμβαίνειν γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς.

(3) Země se volně vznáší, aniž by byla něčím držena. Setrvává tak, neboť její vzdálenost je od všeho stejná. Její podoba je okrouhlá, oblá, (B 5) podobá se kamennému sloupu; na jedné z jeho ploch chodíme, druhá je pak protilehlá.

(3) τὴν δὲ γῆν εἶναι μετέωρον ὑπὸ μηδενὸς κρατουμένην, μένουσαν [δὲ] διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀπόστασιν. τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς γυρὸν, στρογγύλον, κίονι λίθῳ παραπλήσιον· τῶν δὲ ἐπιπέδων ὧι μὲν ἐπιβεβήκαμεν, ὃ δὲ ἀντίθετον ὑπάρχει.

(4) Nebeská tělesa jsou jako kruh ohně, odloučily se z ohně, který byl v kosmu, a obklopil je vzduch. Jsou však průduchy, jakožto jakési póry na způsob píšťaly, kterými se nebeská tělesa ukazují. Proto také uzavřením těchto průduchů dochází k zatměním.

(4) τὰ δὲ ἄστροα γίνεσθαι κύκλον πυρός, ἀποκριθέντα [ἐκ] τοῦ κατὰ τὸν κόσμον πυρός, περιληφθέντα δ' ὑπὸ ἀέρος. ἐκπνοὰς δ' ὑπάρξαι, πόρους τινὰς αὐλώδεις, καθ' οὓς φαίνεται τὰ ἄστροα· διὸ καὶ ἐπιφρασσομένων τῶν ἐκπνοῶν τὰς ἐκλείψεις γίνεσθαι.

(5) Měsíc se podle uzavření nebo otevření oněch průchodů ukazuje jednou jako přibývající, jindy ubývající.

Kruh Slunce je 27 krát větší než kruh [Země], †...† Měsíce. Slunce je nejvýše, nejniže jsou kruhy stálic †...†.

(5) τὴν δὲ σελήνην ποτὲ μὲν πληρουμένην φαίνεσθαι, ποτὲ δὲ μειουμένην κατὰ τὴν τῶν πόρων ἐπίφραξιν ἢ ἀνοιξιν.

εἶναι δὲ τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ἑπτακαικεκοσαπλασίονα [τῆς γῆς] †...† τῆς σελήνης, καὶ ἀνωτάτῳ μὲν εἶναι τὸν ἥλιον, †...† κατωτάτῳ δὲ τοὺς τῶν ἀπλανῶν †...† ἀστέρων κύκλους·

(6) Živé bytosti vznikají [z vlhka] vypařovaného působením Slunce. Člověk pak vznikl původně podobný jinému živočichovi, totiž rybě.

(6) τὰ δὲ ζῶια γίνεσθαι [ἐξ ὑγροῦ] ἐξατμιζομένου ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

τὸν δὲ ἄνθρωπον ἐτέρῳι ζώῳι γεγρονέναι, τουτέστιν ἰχθύι, παραπλήσιον κατ' ἀρχάς.

(7) Vítr vzniká, když se ze vzduchu vyloučí nejjemnější páry, a jakmile se shromáždí, dají se do pohybu.

Deště vznikají [z páry], kterou země vydává působením Slunce.

Blesky, když vítr vyletí z mraků a rozdělí je.

Anaximandros se narodil ve třetím roce 42. olympiády.¹⁷

(7) ἀνέμους δὲ γίνεσθαι τῶν λεπτοτάτων ἀτμῶν [ἐκ] τοῦ ἀέρος ἀποκρῖνομένων καὶ ὅταν ἀθροισθῶσι κινουμένων·

ύετους δὲ ἐκ [τῆς ἀτμίδος] τῆς ἐκ γῆς ὑφ' ἡλίον ἀναδιδομένης·

ἀστραπὰς δέ, ὅταν ἄνεμος ἐκπίπτων διιστᾷ τὰς νεφέλας.

οὗτος ἐγένετο κατὰ ἔτος τρίτον τῆς τεσσαρακοστῆς δευτέρας ὀλυμπιάδος.

Viz Anaximandros Fr. 25 Mansfeld = *Turba philosophorum* 110,15 Ruska.

A 12 = Hermiás, *Irrisio gentillium philosophorum* 10 Hanson

Jeho [Thalétův] spoluobčan Anaximandros říká, že věčný pohyb je nejstarším počátkem vlhkého, a že věčným pohybem se jedny věci rodí a jiné zanikají.

ὁ πολίτης αὐτοῦ Ἀναξίμανδρος τοῦ ὑγροῦ πρεσβυτέραν ἀρχὴν εἶναι λέγει τὴν αἰδῖον κίνησιν καὶ ταύτηι τὰ μὲν γεννᾶσθαι τὰ δὲ φθείρεσθαι.

A 13 = Cicero, *Academica priora* II,37,118

[Anaximandros] totiž pravil, že přirozenosti je vlastní bezmeznost, z níž se vše rodí.

is enim infinitatem naturae dixit esse, e qua omnia gignerentur.

Viz Pseudo-Aristotelés, *De Melisso, Xenophane, Gorgia* 2,10; 975b21–27 = Melissos A 5: Nadto není nic, co by bránilo tomu, aby veškerenstvo bylo ve svém tvaru jakousi jednou podstatou, jak říkají jednak Anaximandros, jednak Anaximenés, z nichž první tvrdí, že

¹⁷ Roku 610 před n. l.

veškerenstvo je voda, zatímco druhý, Anaximénés, že je to vzduch; i všichni ostatní, kteří usoudili, že veškerenstvo je v takovémto smyslu jedno. A toto pak [různými] podobami, množstvím i malostí a tím, že se stává řídkým a hustším, vytváří mnohé a [počtem] nekonečné věci, které jsou a které se dějí, a činí z nich celek.

ἔτι οὐδὲν κωλύει μίαν τινὰ οὐσίαν τὸ πᾶν μορφήν, ὡς καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξίμενης λέγουσιν, ὁ μὲν ὕδωρ εἶναι φάμενος τὸ πᾶν, ὁ δὲ, ὁ Ἀναξίμενης, ἀέρα, καὶ ὅσοι ἄλλοι οὕτως εἶναι τὸ πᾶν ἐν ἡξιώκασιν. τοῦτο ἤδη σχήμασί τε καὶ πλήθεσι καὶ ὀλιγότητι, καὶ τῷ μανὸν ἢ πυκνὸν γίνεσθαι, πολλὰ καὶ ἄπειρα ὄντα τε καὶ γιγνώμενα ἀπεργάζεται τὸ ὅλον.

A 14 /1 = Áetios I,3,3 Diels-Kranz

Anaximandros z Miletu, syn Praxiadův, říká, že bezmezno je počátkem jsoucích věcí, neboť z něj všechno vzniká a do něj všechno zaniká. Proto se také rodí bezmezné kosmy a znovu zanikají do toho, z čeho vznikají.

Říká, že [bezmezno] je proto neomezené, aby v žádném ohledu neustávalo vznikání, které je jím zakládáno. Mýlí se však, protože neříká, co to bezmezno je, zdali je to vzduch, voda, země, nebo nějaké jiné těleso. Mýlí se, když mluví o látce, avšak aktivní příčinu pomíjí. Bezmezno totiž není nic jiného než látka. Látka však nemůže být skutečností, pokud nepřistoupí aktivní činitel.

Ἀναξίμανδρος δὲ Πραξιάδου Μιλήσιός φησι τῶν ὄντων ἀρχὴν εἶναι τὸ ἄπειρον· ἐκ γὰρ τούτου πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς τοῦτο πάντα φθείρεσθαι. διὸ καὶ γεννᾶσθαι ἀπείρους κόσμους καὶ πάλιν φθείρεσθαι εἰς τὸ ἐξ οὗ γίνεσθαι. λέγει γοῦν διότι ἀπέραντόν ἐστιν, ἵνα μηδὲν ἐλλείπηι ἢ γένεσις ἢ ὑφισταμένη.

ἀμαρτάνει δὲ οὗτος μὴ λέγων τί ἐστὶ τὸ ἄπειρον, πότερον ἀήρ ἐστὶν ἢ ὕδωρ ἢ γῆ ἢ ἄλλα τινὰ σώματα. ἀμαρτάνει οὖν τὴν μὲν ὕλην ἀποφαινόμενος, τὸ δὲ ποιῶν αἴτιον ἀναιρῶν. τὸ γὰρ ἄπειρον οὐδὲν ἄλλο ἢ ὕλη ἐστίν· οὐ δύναται δὲ ἡ ὕλη εἶναι ἐνέργεια, ἐὰν μὴ τὸ ποιῶν ὑποκέηται.

A 14 /2 = Aristotelés, *Physica* III,7; 207b35

Bezmezno je příčinou jakožto látka a jeho bytím je privace, jeho podkladem o sobě je to, co je spojité a vnímatelné. I všichni ostatní zjevně užívají bezmezno jako látku. Proto je též absurdní mít bezmezno za obklopující a ne za obklopané.

ὡς ὕλη τὸ ἄπειρόν ἐστὶν αἷτιον, καὶ ὅτι τὸ μὲν εἶναι αὐτῶι στέρησις, τὸ δὲ καθ' αὐτὸ ὑποκεῖμενον τὸ συνεχὲς καὶ αἰσθητόν. φαίνονται δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὡς ὕλη χρώμενοι τῶι ἀπείρῳ διὸ καὶ ἄτοπον τὸ περιέχειν ποιεῖν αὐτὸ ἀλλὰ μὴ περιεχόμενον.

A 14 /3 = Aristotelés, *Physica* III,8; 208a8

Vždyť k tomu, aby neustalo vznikání, není nutné, aby smyslově vnímatelné těleso bylo nekonečné aktuálně. Je totiž možné, že zánik jednoho je vznikem jiného, neboť veškerenstvo je omezené.

οὔτε γὰρ ἵνα ἡ γένεσις μὴ ἐπιλείπη, ἀναγκαῖον ἐνεργεῖαι ἄπειρον εἶναι σῶμα αἰσθητόν. ἐνδέχεται γὰρ τὴν θατέρου φθορὰν θατέρου εἶναι γένεσιν, πεπερασμένου ὄντος τοῦ παντός.

A 15 = Aristotelés, *Physica* III,4; 203b6

Neboť všechno buď je počátkem, nebo je z nějakého počátku. Není však žádný počátek bezmezna, neboť by pak [počátek] byl jeho mezí. Dále je [bezmezno] jak nezrozené, tak nezanikající, pokud je jakýmsi počátkem. Protože to, co vzniká, nutně postihne konec, a každý zánik má svůj konec. Proto jak říkáme, tento [počátek] nemá počátek, ale zdá se, že on sám je počátkem jiných věcí, že všechny věci objímá a řídí; jak říkají ti, kdo vedle bezmezna nepředpokládají jiné příčiny, například mysl nebo lásku. A bezmezno je božstvím, (B 3) neboť je nesmrtelné a nehynoucí, jak praví Anaximandros a většina badatelů o přírodě.

Důvěra, že je nějaké bezmezno, pochází u těch, kdo to zkoumají, ponejvíce z pěti [důvodů]: z času, neboť ten je bezmezný;

z dělení velikostí, neboť bezmezna užívají matematici;

dále tím, že vznik a zánik nastane pouze v tom případě, že bezmezno je tím, odkud se odebírá to, co vzniká;

dále tím, že to, co je omezené, je vymezené vůči něčemu, takže pokud se vždy nutně vymezuje jedna věc vůči jiné, nemůže existovat žádná mez.

Zcela nejdůležitější důvod je však ten, který působí obecnou obtíž každému: neboť kvůli tomu, že naše myšlení neustává [v dalším postupu], zdá se být bezmezným i počet a stejně tak matematické velikosti a to, co je vně nebes. Kdyby bylo vně [nebes] bezmezno, zdálo by se, že existuje bezmezné těleso a světy.

ἅπαντα γὰρ ἢ ἀρχὴ ἢ ἐξ ἀρχῆς, τοῦ δὲ ἀπείρου οὐκ ἔστιν ἀρχή· εἴη γὰρ ἂν αὐτοῦ πέρας. ἔτι δὲ καὶ ἀγέννητον καὶ ἀφθαρτον ὡς ἀρχή τις οὖσα· τό τε γὰρ γενόμενον ἀνάγκη τέλος λαβεῖν, καὶ τελευτὴ πάσης ἔστι φθορᾶς. διὸ καθάπερ λέγομεν, οὐ ταύτης ἀρχή, ἀλλ' αὕτη τῶν ἄλλων εἶναι δοκεῖ καὶ περιέχειν ἅπαντα καὶ πάντα κυβερνᾶν, ὡς φασιν ὅσοι μὴ ποιοῦσι παρὰ τὸ ἀπειρον ἄλλας αἰτίας οἷον νοῦν ἢ φιλίαν. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ θεῖον· (B 3) ἀθάνατον γὰρ καὶ ἀνώλεθρον, ὡς φησιν ὁ Αναξίμανδρος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν φυσιολόγων.

τοῦ δ' εἶναι τι ἀπειρον ἢ πίστις ἐκ πέντε μάλιστα ἂν συμβαίνοι σκοποῦσιν, ἔκ τε τοῦ χρόνου (οὗτος γὰρ ἀπειρος) καὶ ἐκ τῆς ἐν τοῖς μεγέθεσι διαίρεσεως (χρῶνται γὰρ οἱ μαθηματικοὶ τῶι ἀπείρῳ), ἔτι τῶι οὕτως ἂν μόνως μὴ ὑπολείπειν γένεσιν καὶ φθορᾶν, εἰ ἀπειρον εἴη ὅθεν ἀφαιρεῖται τὸ γιγνόμενον.

ἔτι τῶι τὸ πεπερασμένον ἀεὶ πρὸς τι περαίνειν, ὥστε ἀνάγκη μηδὲν εἶναι πέρας, εἰ ἀεὶ περαίνειν ἀνάγκη ἕτερον πρὸς ἕτερον.

μάλιστα δὲ καὶ κυριώτατον, ὃ τὴν κοινὴν ποιεῖ ἀπορίαν πᾶσιν· διὰ γὰρ τὸ ἐν τῇ νοήσει μὴ ὑπολείπειν καὶ ὁ ἀριθμὸς δοκεῖ ἀπειρος εἶναι καὶ τὰ μαθηματικὰ μεγέθη καὶ τὸ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ· ἀπείρου δ' ὄντος τοῦ ἔξω, καὶ σῶμα ἀπειρον εἶναι δοκεῖ καὶ κόσμοι.

Viz Aristotelés, *Physica* III,4; 203a16:

Všichni ti, kteří mluví o přirozenosti, předpokládají, že bezmeznem je jakási jiná přirozenost takzvaných prvků, např. voda, vzduch nebo to, co je mezi nimi.

οἱ δὲ περὶ φύσεως πάντες [ἀεὶ] ὑποτιθέασιν ἕτερον τινὰ φύσιν τῶ ἀπείρῳ τῶν λεγομένων στοιχείων, οἷον ὕδωρ ἢ ἀέρα ἢ τὸ μεταξὺ τούτων.

Viz Platón, *Phaedo* 106b1–2:

Což není nutné takto mluvit i o nesmrtelném? Jestliže je nesmrtelné a nehynoucí, je pro duši nemožné, aby hynula, když by na ni šla smrt.

Οὐκοῦν καὶ ὧδε, ἔφη, ἀνάγκη περὶ τοῦ ἀθανάτου εἰπεῖν; εἰ μὲν τὸ ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, ἀδύνατον ψυχῇ, ὅταν θάνατος ἐπ' αὐτὴν ἴη, ἀπόλλυσθαι·

A 16/1 = Alexandros z Afrodisiady, *In Metaphysica* 60,8

Ke svým zkoumáním přidal [Aristotelés] také názor Anaximandra, který předpokládal, že počátkem je prostřední přirozenost mezi vzduchem a ohněm, nebo vzduchem a vodou; neboť se [tam] mluví obojím způsobem.

προσέθηκε δὲ τῆι ἱστορίαι καὶ τὴν Ἄναξιμάνδρου δόξαν, ὡς ἀρχὴν ἔθετο τὴν μεταξὺ φύσιν ἀέρος τε καὶ πυρός, ἢ ἀέρος τε καὶ ὕδατος· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως.

(Podle edice DK jde prý o chybný Alexandrův výklad těchto míst Aristotela: *De caelo* III,5; 303b 12; *Metaphisica* I,7; 988a30. Proti tomu viz Aristotelés, *Physica* I,4; 187a12–20 = A 16 /2.)

Viz Aristotelés, *De caelo* III,5; 303b10:

Některí totiž předpokládají pouze jeden [základní prvek], podle jedněch je to voda, podle jiných vzduch, u dalších zase oheň. U některých je to cosi jemnějšího než voda, avšak hustšího než vzduch, co, jak říkají, objímá všechna nebesa [*úranoi*, světy] a je bezmezná.

Ἐνιοὶ γὰρ ἓν μόνον ὑποτίθενται, καὶ τοῦτο οἱ μὲν ὕδωρ, οἱ δ' ἀέρα, οἱ δὲ πῦρ, οἱ δ' ὕδατος μὲν λεπτότερον, ἀέρος δὲ πυκνότερον, ὃ περιέχειν φασὶ πάντα τοὺς οὐρανούς ἄπειρον ὄν.

A 16 /2 = Aristotelés, *Physica* I,4; 187a12–20

Jak však tvrdí badatelé o přírodě, jsou dva způsoby [výkladu]. Jedni se totiž domnívají, že [živlové] těleso, které je podkladem, je jedno, ať už některé ze tří [živlových těles], nebo jiné, které je hustší než oheň a jemnější než vzduch. Ostatní věci se podle nich rodí zhušťováním a zředováním, čímž vznikají mnohé věci. Toto jsou protiklady, obecně vzato nadbytek a nedostatek, stejně jako když Platón mluví o velkém a malém, až na to, že podle Platóna těmi protiklady je látka, kdežto tvar je jedním,¹⁸ zatímco podle badatelů o přírodě je látka jedno v základu a protiklady jsou rozdíly a formy. Jiní si však myslí, že protiklady se vydělují z jedna, v němž jsou, jak tvrdí Anaximandros. (A 9 /3)

Ὅς δ' οἱ φυσικοὶ λέγουσι, δύο τρόποι εἰσὶν. οἱ μὲν γὰρ ἓν ποιήσαντες τὸ σῶμα τὸ ὑποκείμενον ἢ τῶν τριῶν τι ἢ ἄλλο ὃ ἐστὶ πυρὸς μὲν πυκνότερον ἀέρος δὲ λεπτότερον, τᾶλλα γεννῶσι πυκνότητι καὶ μανότητι πολλὰ ποιῶντες (ταῦτα δ' ἐστὶν ἐναντία, καθόλου δ' ὑπεροχὴ καὶ ἔλλειψις, ὡσπερ τὸ μέγα φησὶ Πλάτων καὶ τὸ μικρόν, πλὴν ὅτι ὁ μὲν ταῦτα ποιεῖ ὕλην τὸ δὲ ἓν τὸ εἶδος, οἱ δὲ τὸ μὲν ἓν τὸ ὑποκείμενον ὕλην, τὰ δ' ἐναντία διαφορὰς καὶ εἶδη)· οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἑνὸς ἐνούσας τὰς ἐναντιότητας ἐκκρίνεσθαι, ὡσπερ Ἄναξιμανδρός φησι. (A 9 /3)

A 16 /3 = Aristotelés, *Physica* III,5; 204b22

¹⁸ Jde o nauku o vymezuující jednotce a neurčité dvojici?

Bezmezné těleso však nemůže být ani jedno a jednoduché, ani – jak někteří [Anaximandros] tvrdí, něco mimo prvky, z čeho se prvky rodí, – ani vůbec [nemůže být]. Jsou totiž někteří, kteří za bezmezné považují toto, a nikoli vzduch nebo vodu, aby ostatní [prvky?] nezanikly působením jejich bezmeznosti. [Prvky] jsou totiž navzájem protikladné, například vzduch je chladný, voda vlhká, oheň zase teplý. Pokud by jeden z nich byl neomezený, ostatní by už zanikly. Proto tvrdí, že [bezmezno] je něco jiného, z čeho tyto [prvky vznikají].

ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἓν καὶ ἀπλοῦν εἶναι σῶμα ἄπειρον ἐνδέχεται, οὔτε ὡς λέγουσί τινες τὸ παρὰ τὰ στοιχεῖα, ἐξ οὗ ταῦτα γεννῶσιν, οὔθ' ἀπλῶς. εἰσὶν γὰρ τινες οἱ τοῦτο ποιοῦσι τὸ ἄπειρον, ἀλλ' οὐκ ἀέρα ἢ ὕδωρ, ὅπως μὴ τᾶλλα φθειρῆται ὑπὸ τοῦ ἀπείρου αὐτῶν· ἔχουσι γὰρ πρὸς ἀλληλα ἐναντίωσιν, οἷον ὁ μὲν ἀήρ ψυχρός, τὸ δ' ὕδωρ ὑγρόν, τὸ δὲ πῦρ θερμόν· ὧν εἰ ἦν ἓν ἄπειρον, ἔφθαρτο ἂν ἤδη τᾶλλα· νῦν δ' ἕτερον εἶναί φασιν ἐξ οὗ ταῦτα.

Viz Aristotelés, *Metaphysica* XII,2; 1069b19 = Anaxagorás A 61 /1:

Všechno vzniká ze jsoucího, totiž z toho, co je v možnosti, zatímco z nejsoucího se nic neuskutečňuje. A toto [to v možnosti] je ono Anaxagorovo jedno – neboť to je lepší výraz než jeho „všechno pospolu“ i než Empedokleova a Anaximandrova směs, a jak říká Démokritos.¹⁹ ἀλλὰ καὶ ἐξ ὄντος γίγνεται πάντα, δυνάμει μέντοι ὄντος, ἐκ μὴ ὄντος δὲ ἐνεργεία. καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ Ἀναξαγόρου ἓν· βέλτιον γὰρ ἢ ὁμοῦ πάντα, καὶ Ἐμπεδοκλέους τὸ μίγμα καὶ Ἀναξιμάνδρου, καὶ ὡς Δημόκριτός φησιν.

A 17 /1 = Augustinus, *De civitate Dei* VIII,2

Domníval se totiž, že věci se nerodí z jediné věci, jako podle Thaléta z vlhkosti, ale že se rodí každá ze svých vlastních principů. Věřil, že tyto principy jednotlivých věcí jsou bezmezné a že dávají vzniknout bezpočetným světům a všemu, co v nich povstává. O těchto světech se domníval, že se tu rozpadají, tu opět vznikají, nakolik každý z nich svým věkem mohl trvat, aniž by při takovémto vytvoření věcí cokoli připisoval božské mysli.

non enim ex una re sicut Thales ex umore, sed ex suis propriis principiis quasque res nasci putavit. quae rerum principia singularum esse credidit infinita, et innumerabiles mundos gignere et quaecumque in eis oriuntur eosque mundos modo dissolvi modo iterum gigni existimavit, quanta quisque aetate sua manere potuerit, nec ipse aliquid divinae menti in his rerum operibus tribuens.

A 17 /2 = Simplikios, *In De caelo* 615,13

Anaximandros, spoluobčan a druh Thaléta, (...) jako první předpokládal bezmezno, aby [je] mohl použít k přehojným vznikům. A jak se zdá, Anaximandros předpokládal i neomezené kosmy a každý z těchto kosmů je z takového neomezeného prvku.

Ἄναξιμανδρος δὲ Θαλοῦ πολίτης καὶ ἑταῖρος ... ἄπειρον δὲ πρῶτος ὑπέθετο, ἵνα ἔχη χρῆσθαι πρὸς τὰς γενέσεις ἀφθόνως· καὶ κόσμους δὲ ἀπείρους οὗτος καὶ ἕκαστον τῶν κόσμων ἐξ ἀπείρου τοῦ τοιούτου στοιχείου ὑπέθετο ὡς δοκεῖ.

A 17 /3 = Áetios I,7,12 Diels-Kranz

Anaximandros prohlásil bezmezná nebesa²⁰ za bohy.

Ἄναξιμανδρος ἀπεφήνατο τοὺς ἀπείρους οὐρανούς θεούς.

A 17 /4 = Cicero, *De natura deorum* I,10,25

Anaximandrovo mínění však je, že bohové se rodí v dlouhých intervalech vzniku a zániku, a že jsou nespočetnými světy. Avšak jakého jiného boha můžeme chápat my, než věčného?

Anaximandri autem opinio est nativos esse deos longis intervallis orientis occidentisque, eosque innumerabilis esse mundos. sed nos deum nisi sempiternum intellegere qui possumus?

A 17 /5 = Áetios II,1,3 Mansfeld–Runia

O světě:

Anaximandros, Anaximenés, Archeláos, Xenofanés, Diogenés [z Apollónie], Leukippos, Démokritos, Epikúros a jeho učitel Métrodóros [učí, že] bezmezná [nesčíslné?] světy jsou v bezmeznu napříč tím, co je kolem.

Περὶ κόσμου.

Ἄναξιμανδρος, Ἄναξιμένης, Ἀρχέλαος, Ξενοφάνης, Διογένης, Λεύκιππος, Δημόκριτος, Ἐπίκουρος καὶ ὁ τοῦτου καθηγητῆς Μητροδώρος ἀπείρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κατὰ πᾶσαν περίστασιν.

¹⁹ Následuje Démokritos A 57.

²⁰ *Apeirús úranús* – bezmezná nebesa, nesčíslné světy?

A 17 /6 = Áetios II,1,4 Mansfeld–Runia

O světě:

Z těch, kdo tvrdili, že jsou neomezené [nesčíslné?] světy, Anaximandros [říká, že] jsou od sebe navzájem stejně vzdáleny.

Περὶ κόσμου.

τῶν ἀπείρους ἀποφηναμένων τοὺς κόσμους Ἀναξίμανδρος τὸ ἴσον αὐτοὺς ἀπέχειν ἀλλήλων.

A 17 /7 = Áetios II,4,7 Mansfeld–Runia

Zda je svět nepomíjející:

Anaximandros, Anaximenés, Anaxagorás, Archeláos, Diogenés [z Apollónie] a Leukippos [říkají, že] svět je podroben zániku.

Εἰ ἀφθαρτος ὁ κόσμος.

Ἀναξίμανδρος, Ἀναξιμένης, Ἀναξαγόρας, Ἀρχέλαος, Διογένης, Λεύκιππος φθαρτὸν τὸν κόσμον.

A 17 /8 = Simplikios, *In Physica* 1121,5

Neboť ti, kdo předpokládali, že světy jsou co do svého množství nekonečné, jako následovníci Anaximandra, Leukippa, Démokrita a později Epikúra, předpokládali také to, že vznikají a zanikají do nekonečna. Říkali, že zatímco vždy jedny vznikají, jiné zanikají, a že je věčný pohyb, neboť bez pohybu není vznik nebo zánik.

οἱ μὲν γὰρ ἀπείρους τῶι πλήθει τοὺς κόσμους ὑποθέμενοι, ὡς οἱ περὶ

Ἀναξίμανδρον καὶ Λεύκιππον καὶ Δημόκριτον καὶ ὕστερον οἱ περὶ Ἐπίκουρον, γινομένους αὐτοὺς καὶ φθειρομένους ὑπέθεντο ἐπ' ἀπειρον, ἄλλων μὲν αἰὶ γινομένων ἄλλων δὲ φθειρομένων καὶ τὴν κίνησιν αἰδίων ἔλεγον· ἄνευ γὰρ κινήσεως οὐκ ἔστι γένεσις ἢ φθορά.

A 17a = Áetios II,11,3 Mansfeld–Runia

O nebi, jaká je jeho podstata:

Anaximandros říká, že je ze směsi tepla a chladu.

Περὶ οὐρανοῦ, τίς ἡ τούτου οὐσία.

Ἄναξίμανδρος ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ μίγματος.

A 18 /1 = Áetios II,13,7 Mansfeld–Runia

Jaká je podstata nebeských těles, planet a stálic:

Anaximandros [říká, že to jsou] okrouhlé zhuštěniny vzduchu plné ohně, vydechující na některých částech ústími plameny.

Τίς ἡ οὐσία τῶν ἀστρῶν, πλανητῶν καὶ ἀπλανῶν.

Ἄναξίμανδρος πιλήματα ἀέρος τροχοειδῆ, πυρὸς ἔμπλεα, κατὰ τι μέρος ἀπὸ στομίων ἐκπνέοντα φλόγας.

A 18 /2 = Áetios II,15,6 Mansfeld–Runia

O pořadí nebeských těles:

Anaximandros, Métrodóros z Chiu a Kratés říkají, že nejvýše v pořadí je ze všech nebeských těles Slunce, po něm pak Měsíc, a pod nimi stálice a planety.

Περὶ τάξεως ἀστέρων.

Ἄναξίμανδρος καὶ Μητρόδωρος ὁ Χίος καὶ Κράτης ἀνωτάτω μὲν πάντων τὸν ἥλιον τετάχθαι, μετ' αὐτὸν δὲ τὴν σελήνην, ὑπὸ δ' αὐτοῦς τὰ ἀπλανῆ τῶν ἀστρῶν καὶ τοὺς πλάνητας.

A 18 /3 = Áetios II,16,4 Mansfeld–Runia

O oběhu a pohybu nebeských těles:

Anaximandros tvrdí, že jsou unášena těmi kruhy a sférami, na kterých je každé [z nich] umístěno.

Περὶ τῆς τῶν ἀστέρων φορᾶς καὶ κινήσεως.

Ἄναξίμανδρος ὑπὸ τῶν κύκλων καὶ τῶν σφαιρῶν, ἐφ' ὧν ἕκαστος βέβηκε, φέρεσθαι.

A 19 = Simplicios, *In De caelo* 471,1

[Aristotelés] tedy říká, že „tyto věci musí být zkoumány na základě toho, co se týká astronomie“. Tam se totiž o pořadí planet, o jejich velikostech a vzdálenostech mluví důkazně. Anaximandros jako první vynalezl výklad o velikostech a vzdálenostech [planet], jak vypráví Eudémos (fr. 95 Sp.), který pýthagorejcům připisuje, že jako první [objevili jejich] pořadí. Velikosti a vzdálenosti Slunce a Měsíce dodnes poznáváme tím, že jako výchozí bod pochopení bereme zatmění. A právě tento postup pravděpodobně objevil Anaximandros; zatímco velikosti a vzdálenosti Merkura a Venuše zjišťujeme díky jejich elongacím [?].

ταῦτα οὖν, φησίν (Aristotelés, De caelo 291a29-32), ἕκ τῶν περὶ ἀστρολογίαν θεωρείσθω. καὶ γὰρ ἐκεῖ περὶ τῆς τάξεως τῶν πλανωμένων καὶ περὶ μεγεθῶν καὶ ἀποστημάτων ἀποδέδεικται Ἄναξιμάνδρου πρῶτου τὸν περὶ μεγεθῶν καὶ ἀποστημάτων λόγον εὕρηκότος, ὡς Εὐδήμος (fr. 95 Sp.) ἱστορεῖ τὴν τῆς θέσεως τάξιν εἰς τοὺς Πυθαγορείους πρῶτους ἀναφέρων. τὰ δὲ μεγέθη καὶ τὰ ἀποστήματα ἡλίου καὶ σελήνης μέχρι νῦν ἔγνωσται ἀπὸ τῶν ἐκλείψεων τὴν ἀφορμὴν τῆς καταλήψεως λαβόντα, καὶ εἰκὸς ἦν ταῦτα καὶ τὸν Ἄναξιμάνδρον εὕρηκέναι, καὶ Ἑρμοῦ δὲ καὶ Ἄφροδίτης ἀπὸ τῆς πρὸς τούτους μεταπαραβολῆς.

A 20 = Plinius, *Naturalis historia* XVIII,213

Hésiodos tvrdí, že ranní západ Plejád nastává, když se naplňuje podzimní rovnodennost; Thalés tvrdí, že se tak děje 25. dne od rovnodennosti, Anaximandros, že 31. dne.

occasum matutinum Vergiliarum Hesiodus ... tradidit fieri, cum aequinoctium autumnii conficeretur, Thales XXV. die ab aequinoctio, Anaximander XXXI.

A 21 /1 = Achilleus Tatios, *Isagoga excerpta* 19,16

Některí, mezi něž patří Anaximandros, říkají, že [Slunce] vydává světlo a má tvar obruče [kola]. Jako je totiž uvnitř obruče [kola] dutý střed, od něhož se rozšiřují paprsky k obvodu kola, stejně tak i Slunce tím, že vysílá světlo z dutiny, působí, že se paprsky rozšiřují a svítí v kruhu ven. Některí pak říkají, že Slunce vysílá světlo jakoby z píšťaly, z dutého a úzkého místa, jakoby blesky.

τινὲς δὲ, ὧν ἔστι καὶ Ἄναξιμάνδρος, φασὶ πέμπειν αὐτὸν [τὸν ἥλιον] τὸ φῶς σχῆμα ἔχοντα τροχοῦ. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ τροχῷ κοίλη ἔστιν ἢ πλήμνη, ἔχει δὲ ἀπ' αὐτῆς

ἀνατεταμένας τὰς κνημίδας πρὸς τὴν ἕξωθεν τῆς ἀψίδος περιφορὰν, οὕτω καὶ αὐτὸν ἀπὸ κοίλου τὸ φῶς ἐκπέμποντα τὴν ἀνάτασιν τῶν ἀκτίνων ποιεῖσθαι καὶ ἕξωθεν αὐτὰς κύκλωι φωτίζειν. τινὲς δὲ ὡς ἀπὸ σάλπιγγος ἐκ κοίλου τόπου καὶ στενοῦ ἐκπέμπειν αὐτὸν τὸ φῶς ὥσπερ πρηστήρας.

A 21 /2 = Áetios II,20,1 Mansfeld–Runia

O podstatě Slunce:

Anaximandros [tvrdí, že sluneční] kruh je 28 krát větší než Země, je podobný vozovému kolu, má dutou obruč plnou ohně. Na jednom místě se skrze ústí ukazuje oheň, (B 4) jako skrz píšťalu blesku. A toto je Slunce.

Περὶ οὐσίας ἡλίου.

Ἄναξιμανδρος κύκλον εἶναι ὀκτωκαιεκοσαπλασίονα τῆς γῆς, ἀρματίου τροχῶι τὴν ἀψίδα παραπλήσιον ἔχοντα κοίλην, πλήρη πυρός, κατὰ τι μέρος ἐκφαίνουσιν διὰ στομίου τὸ πῦρ (B 4) ὥσπερ διὰ πρηστήρος ἀλύου · καὶ τοῦτ' εἶναι τὸν ἥλιον.

A 21 /3 = Áetios II,21,1 Mansfeld–Runia

O velikosti Slunce:

Anaximandros říká, že Slunce je stejně velké jako Země, avšak kruh, ze kterého má průduch a na němž je neseno, je 27 krát větší než Země.

Περὶ μεγέθος ἡλίου.

Ἄναξιμανδρος τὸν μὲν ἥλιον ἴσον τῇ γῆι εἶναι, τὸν δὲ κύκλον, ἀφ' οὗ τὴν ἐκπνοὴν ἔχει καὶ ἐφ' οὗ φέρεται, ἑπτακαιεκοσαπλασίονα τῆς γῆς.

A 21 /4 = Áetios II,24,3 Mansfeld–Runia

O zatmění Slunce:

Anaximandros říká, že nastává, když je ústí průdechu ohně uzavřeno.

Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου.

Ἄναξιμανδρος τοῦ στομίου τῆς τοῦ πυρός διεκπνοῆς ἀποκλειομένου.

A 22 /1 = Áetios II,25,1 Mansfeld–Runia

O podstatě Měsíce:

Anaximandros říká, že kruh [ve kterém vyznačuje Měsíc] je 19 krát větší než Země. Je podobný vozovému [kolu], které má dutou obruč plnou ohně, tak jako sluneční kruh. Leží šikmo, jako onen [sluneční]. Má jeden průduch jako píšťala blesku. Fáze [zatmění?] nastávají podle otáčení obruče.

Περὶ οὐσίας σελήνης.

Ἄναξιμανδρος κύκλον εἶναι ἐννεακαϊδεκαπλασίον τῆς γῆς, ὅμοιον ἀρματείῳ [τροχῶι] κοίλην ἔχοντι τὴν ἀψίδα καὶ πυρὸς πλήρη καθάπερ [τὸν] τοῦ ἡλίου, κείμενον λοξόν, ὡς κἀκεῖνον, ἔχοντα μίαν ἐκπνοὴν οἷον πρηστήρος αὐλόν. ἐκλείπειν δὲ κατὰ τὰς ἐπιστροφὰς τοῦ τροχοῦ.

A 22 /2 = Áetios II,28,1 Mansfeld–Runia

O osvětlení Měsíce:

Anaximandros, Xenofanés a Bérósos říkají, že má vlastní světlo.

Περὶ φωτισμῶν σελήνης.

Ἄναξιμανδρος, Ξενοφάνης, Βήρωσος ἴδιον αὐτὴν ἔχειν φῶς.

A 22 /3 = Áetios II,29,1 Mansfeld–Runia

O zatmění Měsíce:

Anaximandros [říká, že zatmění Měsíce nastává], když je ústí, které je na kole, uzavřeno.

Περὶ ἐκλείψεως σελήνης.

Ἄναξιμανδρος τοῦ στομίου τοῦ περὶ τὸν τροχὸν ἐπιφραττομένου.

A 23 /1 = Áetios III,3,1 Diels-Kranz

O hřměních, blýskáních, hromech, blescích a o smršťích:

Anaximandros [říká], že toto všechno nastává z vanutí (*pneuma*). Když je totiž vanutí obklopeno hustým oblakem, stlačené vyrazí pro svou útlost a lehkost; tehdy působí protržení [oblačného obalu] hřmot a trhlina podél černí mračna působí záři.

περὶ βροντῶν ἀστραπῶν κεραυνῶν πρηστήρων τε καὶ τυφῶνων.

Ἄναξιμανδρος ἐκ τοῦ πνεύματος ταυτὶ πάντα συμβαίνειν· ὅταν γὰρ περιληφθὲν νέφει παχεῖ βιασάμενον ἐκπέσει τῇ λεπτομερείαι καὶ κουφότητι, τόθ' ἢ μὲν ῥῆξις τὸν ψόφον, ἢ δὲ διαστολὴ παρὰ τὴν μελανίαν τοῦ νέφους τὸν διαυγασμὸν ἀποτελεῖ.

A 23 /2 = Seneca, *Naturales quaestiones* II,18

Anaximandros všechno odvozoval od vanutí. Hromobití, říká, je zvuk mraku zasaženého [vanutím]. Proč jsou však [hromobití] různá? Protože i samo vanutí je různé. Proč hřmí i za jasného nebe? Protože tehdy [vanutí] vyrazí hustým vzduchem, který se roztrhne. A proč se někdy neblýská, ale hřmí? Protože vanutí, které je slabší, nestačí na plamen, stačí však na zvuk. Co je tedy ono blýskání? Pohyb vzduchu, který se roztrhává a padá dolů, tento pohyb odhaluje mírný oheň, který nedokáže vyjít. A co je blesk? Dráha prudšího a silnějšího [?] vanutí.

Anaximandrus omnia ad spiritum retulit. tonitrua, inquit, sunt nubis ictae sonus. quare inaequalia sunt? quia et ipse spiritus inaequalis est. quare et sereno tonat? quia tunc quoque per crassum et scissum aera spiritus prosilit. at quare aliquando non fulgurat et tonat? quia spiritus infirmior non valuit in flammam, in sonum valuit. quid est ergo ipsa fulguratio? aeris diducentis se corruentisque iactatio languidum ignem nec exiturum aperiens. quid est fulmen? acrioris densiorisque spiritus cursus.

A 24 = Aëtios III,7,1 Diels-Kranz

Anaximandros [řiká], že vítr je proud vzduchu, když se to nejjemnější a nejvlhčí v něm působením Slunce dává do pohybu a vypařuje.

Ἄναξιμανδρος ἄνεμον εἶναι ῥύσιν ἀέρος τῶν λεπτοτάτων ἐν αὐτῶι καὶ ὑγροτάτων ὑπὸ τοῦ ἡλίου κινουμένων ἢ τηκομένων.

A 25 = Aëtios III,10,2 Diels-Kranz

Anaximandros [řiká], že (B 5) Země se podobá kamennému sloupu, na jedné z jeho ploch † [chodíme, druhá je pak protilehlá].²¹

Ἄναξιμανδρος (B 5) λίθωι κίονι τὴν γῆν προσφερῆ· τῶν ἐπιπέδων † [ὧι μὲν ἐπιβεβήκαμεν, ὃ δὲ ἀντίθετον ὑπάρχει].

A 26 /1 = Aristotelés, *De caelo* II,13; 295b10

Jsou však tací, kteří tvrdí, že Země setrvává v klidu díky rovnováze; jako Ze starých myslitelů Anaximandros. Nic, co je usazeno ve středu a je stejně vzdálené od krajů, se nemůže pohybovat spíše nahoru, dolů nebo do stran. Současně je nemožné, aby se to pohybovalo v protikladných směrech, takže nutně setrvává v klidu.

εἰσὶ δὲ τινες οἱ διὰ τὴν ὁμοιότητά φασιν αὐτὴν [γῆν] μένειν, ὥσπερ τῶν ἀρχαίων Ἀναξίμανδρος. μᾶλλον μὲν γὰρ οὐθὲν ἄνω ἢ κάτω ἢ εἰς τὰ πλάγια φέρεσθαι προσήκει τὸ ἐπὶ τοῦ μέσου ἰδρυμένον καὶ ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα ἔχον· ἅμα δ' ἀδύνατον εἰς τὰναντία ποιῆσθαι τὴν κίνησιν, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης μένειν.

A 26 /2 = Theón ze Smyrny, *De utilitate mathematicae* 198,18

Anaximandros říká, že Země se vznášá a že se pohybuje kolem středu světa.

Ἀναξίμανδρος δὲ ὅτι ἡ γῆ μετέωρος· καὶ κινεῖται περὶ τὸ τοῦ κόσμου μέσον.

A 27 /1 = Aristotelés, *Meteorologica* II,1; 353b6

[Referát o íónské meteorologii:]

[Říkají] totiž, že celá oblast v okolí Země byla dříve vlhká [nebo: byla prvotní vlhkostí], byla však vysušena Sluncem. To, co se vypařilo, prý způsobuje vanutí a obraty Slunce i Měsíce, zatímco to, co zůstalo, je moře. Proto se domnívají, že vysoušením se [moře] zmenšuje a nakonec že jednou úplně vyschne.

εἶναι γὰρ τὸ πρῶτον ὑγρὸν ἅπαντα τὸν περὶ τὴν γῆν τόπον, ὑπὸ δὲ τοῦ ἡλίου ξηραίνόμενον τὸ μὲν διατμίσαν πνεύματα καὶ τροπὰς ἡλίου καὶ σελήνης φασὶ ποιεῖν, τὸ δὲ λειφθὲν θάλατταν εἶναι διὸ καὶ ἐλάττω γίνεσθαι ξηρανομένην οἴονται καὶ τέλος ἔσεσθαι ποτε πᾶσαν ξηράν.

A 27 /2 = Alexandros Afrodisiady, *In Meteorologica* 67,3–11

²¹ Viz Anaximandros A 11,3.

Někteří z nich totiž říkají, že moře je zbytkem prvotní vlhkosti. Neboť oblast, která je kolem Země, je vlhká; později se určitá část této vlhkosti působením Slunce vypařuje a z ní vznikají vanutí a obraty Slunce i Měsíce. Neboť vysvětlují jejich obraty pomocí těchto par a výparů. A kde je pro ně vlhkosti dostatek, kolem toho je nechávají otáčet. Zbytek vlhkosti v prohloubených místech Země je moře. Proto se také stává působením Slunce pokaždé menším tím, že se vysouší a nakonec jednou vyschne. Tento názor zastával Anaximandros a Diogenés [z Apollónie], jak tvrdí Theofrastos.²²

οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ὑπόλειμμα λέγουσιν εἶναι τὴν θάλασσαν τῆς πρώτης ὑγρότητος· ὑγροῦ γὰρ ὄντος τοῦ περὶ τὴν γῆν τόπου κάπειτα τὸ μὲν τι τῆς ὑγρότητος ὑπὸ τοῦ ἡλίου εξατμίζεσθαι καὶ γίνεσθαι πνεύματά τε ἐξ αὐτοῦ καὶ τροπὰς ἡλίου τε καὶ σελήνης ὡς διὰ τὰς ἀτμίδας ταύτας καὶ τὰς ἀναθυμιάσεις κάκεινων τὰς τροπὰς ποιουμένων, ἔνθα ἢ ταύτης αὐτοῖς χορηγία γίνεται, περὶ ταῦτα τρεπομένων· τὸ δὲ τι αὐτῆς ὑπολειφθὲν ἐν τοῖς κοίλοις τῆς γῆς τόποις θάλασσαν εἶναι· διὸ καὶ ἐλάττω γίνεσθαι ξηραινομένην ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τέλος ἔσεσθαι ποτε ξηρὰν· ταύτης τῆς δόξης ἐγένετο, ὡς ἱστορεῖ Θεόφραστος, Ἀναξίμανδρος τε καὶ Διογένης.

A 27 /3 = Áetios III,16,1 Diels-Kranz

Anaximandros říká, že moře je zbytkem prvotní vlhkosti, jejíž větší část oheň vysušil, zbytek pak proměnil vyžehnutím.

Ἀναξίμανδρος τὴν θάλασσαν φησὶν εἶναι τῆς πρώτης ὑγρασίας λείψανον, ἧς τὸ μὲν πλεῖον μέρος ἀνεξήρανε τὸ πῦρ, τὸ δὲ ὑπολειφθὲν διὰ τὴν ἔκκαυσιν μετέβαλεν.

A 28 = Ammianus Marcellinus, *Historiae* XVII,7,12

Anaximandros říká, že v zemi, která působením nesmírné suchosti tepla vysychá, nebo zase po vlhku z dešťů, se otevírají dosti velké štěrbiny, do nichž seshora proniká prudký a silný vzduch. Skrze tyto štěrbiny hýbe mocné vanutí zemí, která se otřásá ve svých základech. A z této příčiny dochází k zemětřesení v dobách vypařování, nebo působením nesmírného rozliti nebeských vod. Proto staří básníci a teologové nazvali Neptuna [Poseidóna], pána vlhké podstaty, Zemětřasem (*Ennosigaión, Sisichthón*).

²² Theofrastos, *Physicorum opiniones* fr. 23; *Doxographi Graeci* p. 494.

Anaximander ait arescentem nimia aestuum siccitate aut post madores imbrium terram rimas pandere grandiores, quas penetrat supernus aer violentus et nimius, ac per eas vehementi spiritu quassatam cieri propriis sedibus. qua de causa tremores huius modi vaporatis temporibus aut nimia aquarum caelestium superfusione contingunt. ideoque Neptunum, umentis substantiae potestatem, Ennosigaeon et Sisicthona poetae veteres et theologi nuncuparunt.

A 29 = Áetios IV,3,2 Diels-Kranz

Anaximenés, Anaximandros, Anaxagorás a Archeláos tvrdili, že přirozenost duše je vzdušná.

Ἄναξιμένης δὲ καὶ Ἄναξιμανδρὸς καὶ Ἄναξαγόρας καὶ Ἀρχέλαος ἀερώδη τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν εἰρήκασιν.

A 30 /1 = Áetios V,19,4 Diels-Kranz

Anaximandros [říká], že první živočichové se zrodili ve vlhku a že je obklopovala ostnatá **kůra**. V dalších generacích²³ vystupovali na sušší místa, a když se kůra rozlamovala, po krátký čas přežívali.²⁴

Ἄναξιμανδρὸς ἐν ὑγρῶι γεννηθῆναι τὰ πρῶτα ζῶια φλοιοῖς περιεχόμενα ἀκανθώδεσι, προβαίνουσης δὲ τῆς ἡλικίας ἀποβαίνειν ἐπὶ τὸ ξηρότερον καὶ περιορηγνυμένου τοῦ φλοιοῦ ἐπ' ὀλίγον χρόνον μεταβιῶναι.

Viz Hippolytos, Refut. I,6,6 = A 11,6; viz také závěr A 10.

Viz Gordon Lindsay Cambell, *Strange creatures*, London 2006.

A 30 /2 = Censorinus 4,7

Anaximandros z Miletu si představoval, že z ohřáté vody a země vznikly buď ryby, nebo živočichové velmi podobní rybám. V nich se lidé zformovali a [jejich] zárodky byly zadržovány uvnitř až do puberty. Teprve tehdy praskli a vystoupili z nich muži a ženy, kteří už byli schopni se sami žít.

²³ Verze překladu:

S přibývajícím věkem (...)

Řecký text neumožňuje rozlišit, zda je řeč o přibývajícím věku živočichů, či o přibývajícím věku světa.

²⁴ Verze překladu:

(...) žili po krátký čas jiným způsobem.

Anaximander Milesius videri sibi ex aqua terraque calefactis exortos esse sive pisces seu piscibus simillima animalia in his homines concrevisse fetusque ad pubertatem intus retentos tunc demum ruptis illis viros mulieresque qui iam se alere possent processisse.

A 30 /3 = Plútarchos, *Quaestiones convivales* VIII,8,4; 730e

Ti, kdo pocházejí od starého Helléna, oběťují rovněž rodnému otci Poseidónovi, neboť se stejně jako Syřané domnívají, že člověk se zrodil z vlhké podstaty. Proto také uctívají rybu jako bytost stejného rodu a stejného původu [verze překladu: a také soukojence], přičemž filosofují adekvátněji než Anaximandros. Ten totiž netvrdí, že lidé a ryby pocházejí ze stejných rodičů, ale že se lidé původně zrodili v rybách a byli a vyrůstali v nich, jako je tomu u žraloků, a teprve když se dokázali sami o sebe postarat, tehdy z nich vystoupili a uchytli se na zemi [doslova: zmocnili se země]. Proto jako oheň stravuje dřevo, ze kterého se vzňal a které je jeho matkou a otcem, jak řekl ten, kdo vložil Kéykovu svatbu do Hésiodova díla (fr. 158; 177), stejně tak Anaximandros tím, že označil rybu za společného otce a matku lidí, ji zakázal jíst.

οί δ' ἀφ' Ἑλληνος τοῦ παλαιοῦ καὶ πατρογενεῖωι Ποσειδῶνι θύουσιν, ἐκ τῆς ὑγρᾶς τὸν ἄνθρωπον οὐσίας φῦναι δόξαντες ὡς καὶ Σύροι· διὸ καὶ σέβονται τὸν ἰχθῦν ὡς ὁμογενῆ καὶ σύντροφον ἐπιεικέστερον Ἀναξιμάνδρου φιλοσοφοῦντες· οὐ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐκεῖνος ἰχθῦς καὶ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν ἰχθύσιν ἐγγενέσθαι τὸ πρῶτον ἄνθρώπους ἀποφαίνεται καὶ τραφέντας, ὡσπερ οἱ γαλεοί, καὶ γενομένους ἱκανοὺς ἑαυτοῖς βοηθεῖν ἐκβῆναι τηνικαῦτα καὶ γῆς λαβέσθαι. καθάπερ οὖν τὸ πῦρ τὴν ὕλην, ἐξ ἧς ἀνήφθη, μητέρα καὶ πατέρα οὔσαν ἦσθιεν, ὡς ὁ τὸν Κήυκος γάμον εἰς τὰ Ἡσιόδου (fr. 158 Rz. 2) παρεμβαλὼν εἴρηκεν, οὕτως ὁ Ἀναξιμάνδρος τῶν ἀνθρώπων πατέρα καὶ μητέρα κοινὸν ἀποφήνας τὸν ἰχθῦν διέβαλε πρὸς τὴν βρωσιν.

Viz Plútarchos, *De sollertia animalium* 33; 982a (a jinde).

C 1 = *Scholia Dionysii Thracis* 183,1

Za vynálezce písmen někteří, jako třeba Eforos v druhé knize, považují Kadma. Jiní pak nikoli za vynálezce, nýbrž za toho, kdo u nás rozšířil vynález Foiníčanů (...) Pýthodóros (...) a další říkají, že písmena přinesl Danaos. Dosvědčují to i míléští spisovatelé Anaximandros, Dionýsios a Hekataios, které Apollodóros uvádí v *Katalogu lodí*.

τῶν στοιχείων εὐρετὴν ἄλλοι τε καὶ Ἐφορος ἐν δευτέρῳ (F GrHist. 70 F 105; II,68) Κάδμον φασίν, οἱ δὲ οὐχ εὐρετὴν, τῆς δὲ φοινίκων εὐρέσεως πρὸς ἡμᾶς διάκτορον γεγενῆσθαι ... Πυθόδωρος δὲ ... Δαναὸν μετακομίσει αὐτὰ φασίν· ἐπιμαρτυροῦσι

τούτοις καὶ οἱ Μιλησιακοὶ συγγραφεῖς Ἀναξίμανδρος καὶ Διονύσιος καὶ Ἑκαταῖος (F GrHist. 1 F 20; I,12), οὗς καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν Νεῶν καταλόγῳ (F GrHist. 244 F 165; II,1092) παρατίθεται.